

M. Saim UYSAL

Söylem, eylem farklılığı, enflasyon

8.12.2017

Hafta içinde Kasım ayı enflasyonu açıklandı. TÜFE enflasyonu beklentilerin üstünde %1.49 oranında artarak yıllık bazda %12.98'e yükseldi. Bu oran son on dört yılın zirvesi. Maliye politikasının gevşetilerek bütçe açığı verilmesi, döviz kuru artışları kış dönemindeki gıda fiyatları artışının birleşmesi enflasyonu azdırmış ve son on dört yılın rekorları kırılmıştır. Yılsonunu çift haneyle kapatacağımız kesinleştiği gibi 2018 yılında da bu canavarla boğuşacağız. Aynı dönemde ÜFE (Üretici Fiyat Endeksi) %17.30'a, çekirdek enflasyon (enerji alkollü içecekler ve altın hariç hesaplanan) ise %12.08'e ulaştı. Çekirdek enflasyonun tüketici fiyat endeksi ile paralel seyretmeye başlaması 2018 yılında da enflasyon oranının düşürülmesindeki zorluğa işaret ediyor. Merkez Bankası enflasyon yükselişinin nedenlerini; gıda fiyatlarının baskısı, döviz kuru ve petrol fiyatlarındaki yükseliş olarak özetlemiştir.

Bu etkenlerden kur değişimlerinin etkisini Kur istikrarı yaratmadan enflasyonla mücadele sonuç vermiyor. Merkez Bankasının her ay ilan ettiği reel kur efektif endeksi (Fiyat artışlarından arındırılarak ülkemizin dış ticaret yaptığı ülke paralarına göre TL'nin 2003 = 100 değerine göre artış veya azalışını gösteren endeks) 2014 de 104 seviyesinden 84 seviyesine geriledi. Bu düşüş, TL'de değer kaybının ciddi boyutlara ulaştığını gösteriyor. Doların ortalama kuru Eylül'de 3.47, Ekim ayında 3.66, Kasım'da 3.88 TL olduğundan henüz bu kur artışları fiyatlara tam olarak yansımış da değil. Ortalama yansıma süresi 6-9 ay arası. TÜFE artışı %12.98 iken, üretim ve ihracat için ithal ettiğimiz ara mallarındaki fiyat artış oranı bunun üstünde. İleride buradan da fiyat artışı baskısı gelecek.

Normalde tarımsal ürünlerin enflasyon üzerinde etkisi sadece arz-talep kaynaklı olmasına rağmen üretim yapısının değişmesi sonucu mazot, gübre, tohum ilaç gibi girdilerin çoğunluğunun (%60 civarı) ithal olması nedeniyle kur artışının hızlanması fiyat artışlarını da beraberinde getirmektedir.

Bir diğer problem ise 2016 3.çeyreğinde başlayan genişlemeci maliye politikasının (vergi indirimi, kredi teşviki gibi) enflasyona neden olduğu konusu. Bu da para politikasının söylendiği gibi fiiliyatta yeterince sıkı olmadığını, gerektiği zaman gerektiği ölçüde faiz artırımının yapılmadığını gevşek maliye politikasının para politikasını baskıladığını ortaya çıkarıyor.

Dünya Bankası Yönetim Raporu göstergelerine göre tüm yönetişimin kriterleri son dört yılda hızla kötüleşmiş ve bunun sonucunda siyasi istikrar notu da düşmüştür. Bu gelişim makroekonomik dengelerin oluşturulmasını (bu arada enflasyonla mücadeleyi de) zorlaştırarak, karamsarlık ve kırılma konularını gündeme getirmiştir. (1.Aralık / 2017 Dünya Gazetesi İsmet Özkul Makalesi)

Enflasyon nedenlerini bu şekilde sıraladıktan sonra çözümü için neler yapılabilir konusuna da kısaca değinelim.

Makro ekonomik dengeyi sağlayabilmek için faiz, enflasyon ve döviz kuru değişimlerinin birbiriyle uyumlu olması gerekir. Ülkemizdeki son enflasyon artışının nedeni hem talep hem de maliyet kaynaklıdır. (TÜFE-ÜFE artışları) Bütçe açıklarının artışı, para arz artışı ve cari açık artışı kuşkusuz talep artışını beraberinde getirecektir. Merkez Bankası bu konuda ana silahı olan "Faiz"i yeterince proaktif ve rasyonel kullanmazsa enflasyonla mücadele zorlaşır.

Üretim yapısı itibarıyla son yıllarda oluşan ithal girdi oranlarımızın yüksekliği de kur yükselişlerinde enflasyonu olumsuz etkilemektedir. Ülkemizin ithalat bileşenleri aramalı, hammadde ve enerji olduğundan kur istikrarının bozulması enflasyon artışına neden oluyor.

Üretim yapımızda üretim girdilerinin ülke içinde üretilmesi konusunda daha verimli politikalar oluşturmalıyız. Arz talep dengesizliğinden oluşan enflasyonu önleme politikaları oluştururken arz dengesini daha ziyade üretim politikalarını baz alan uygulamalara ağırlık verilmelidir. Söz konusu uygulamalar arz-talep dengesi yanımızda kronik problemimiz olan işsizlik sorunun çözümüne de katkı da bulunacaktır. Bunun en güzel örneği hayvancılık ve et fiyatları ilişkisidir. İthal yoluyla dengeyi sağlamayı çalışmak sorunları kalıcı çözümüyor. Gıda maddelerinin üretici tüketici zincirinde tüketiciye direkt ulaşımını sağlayarak aracının kaldırılması da olumlu katkı verecektir.

Bütün bu önlemlerin ötesinde asıl yapılması gereken, evrensel hukuk standartlarını oluşturarak güven ortamının tesisi ve süratle yapısal reformların hayata geçirileceğine ilişkin inancı pekiştirmek olmalıdır. Kurumların bağımsız karar alabilmelerini sağlayarak söylemlerle eylemlerin tutarlılığı tesis edilmelidir.